

PUOLUSTUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 3/2006 vp

Hallituksen esitys laiksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 10 päivänä lokakuuta 2006 lähettänyt puolustusvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 172/2006 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 52/2006 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- puolustusministeri Seppo Kääriäinen
- puolustusvoimain komentaja, amiraali Juhani Kaskeala
- lainsäädäntöjohtaja Seppo Kipinoinen ja osastopäällikkö Pauli Järvenpää, puolustusministeriö
- ent. apulaisoikeuskansleri, varatuomari Jukka Pasanen
- esittelijäneuvos Raino Marttunen, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- ylitarkastaja Lauri Vuorivirta, tietosuojavaltuutetun toimisto
- yksikönjohtaja Kimmo Lähdevirta, ulkoasiainministeriö
- erityisasiantuntija Kirsi Neiglick, oikeusministeriö

- osastopäällikkö, eversti Jorma Jokisalo, Pääesikunta
- esikuntapäällikkö, prikaatikenraali Antti Lankinen, Itäisen Maanpuolustusalueen Esikunta
- komentaja, eversti Leo Puustinen, Kuopion Sotilasläänin Esikunta
- sotilaslakimies Jouni Honkala, Merivoimien Esikunta
- pelastusylitarkastaja Roland Karlsson, Länsi-Suomen lääninhallitus
- eversti Aapo Cederberg, vapaaehtoisen maanpuolustustyön neuvottelukunta
- toiminnanjohtaja Pekka Majuri, Maanpuolustuskoulutus ry
- pääsihteeri Heli Santala, maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta
- pääsihteeri Pekka Rapila, Kadettikunta ry
- järjestösihteeri Pekka Alhovaara, Maanpuolustuksen henkilökuntaliitto MPHL ry
- lakimies Kai Ahotupa, Maanpuolustuskiltojen Liitto ry
- varapuheenjohtaja Anneli Järvinen, Maanpuolustusnaisten Liitto ry
- toiminnanjohtaja Olli Nyberg, Reserviläisliitto — Reservin Aliupseerien Liitto ry
- pääsihteeri Karoliina Hofmann, hallituksen puheenjohtaja Tarja Kiira ja Eva Lindblad, Sotilaskotiliitto
- toiminnanjohtaja Janne Kosonen, Suomen Reserviupseeriliitto
- puheenjohtaja Isto Kujala, Suomen Sopimuspalokuntien Liitto ry

- puheenjohtaja Kaarina Dromberg, Maanpuolustusnaisten Liitto ry
- pääsihteeri Lotta Mertsalmi, Naisten valmiusliitto ry
- toiminnanjohtaja Veikko Luomi ja järjestösihteeri Arto Pulkki, Helsingin Reserviupseeriipiiri
- valmiuspäällikkö Jori Nordström, Suomen Meripelastusseura ry
- valmiussuunnittelija Merja Rapeli, Suomen Punainen Risti
- puheenjohtaja Kalevi Suomela, Suomen Rauhanliitto — YK-yhdistys
- toiminnanjohtaja Teemu Matinpuro, Suomen rauhanpuolustajat ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Upseeriliitto ry
- Suomen Metsästäjäliitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta. Tällä hetkellä tästä toiminnasta säädetään puolustusvoimista annetussa laissa, johon on vuonna 1994 lisätty uusi säännös, jolla puolustusvoimien tehtäväksi annetaan vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen tukeminen. Vapaaehtoistoiminnan laajentuminen ja puolustusvoimien rakennemuutos edellyttävät asiasta säädettäväksi lailla nykyistä laajemmin.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset vapaaehtoistoiminnan johtamisesta ja valvonnasta sekä toimijoiden yhteistyöstä. Vapaaehtoistoiminnan johtamiseen ja valvontaan liittyvät kysymykset samoin kuin toimijoiden vastuun järjestäminen ovat yhteiskunnan kannalta tärkeitä toimintoja. Tämän vuoksi puolustushallinnon viranomaisten tehtäviä ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen neuvottelukunnan asemaa korostettaisiin.

Nykyinen Maanpuolustuskoulutus ry esitetään muutettavaksi julkisoikeudelliseksi yhdistykseksi. Maanpuolustusjärjestöjen yhteistyötoiminta puolustushallinnon kanssa tapahtuisi Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kautta. Laissa säädettäisiin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisista hallintotehtävistä, jäsenistä, toimielimistä, rahoituksesta ja toiminnan järjestämisestä.

Ehdotetun lain pääpaino olisi vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta koskevassa sääntelyssä. Lakiin sisällytettäisiin asevelvollisuuslain aikaisemmat sääntelyt puolustusvoimien va-

paaehtoisista harjoituksista. Maanpuolustuskoulutusyhdistys voisi järjestää sotilaallista koulutusta puolustusvoimien tilauksesta. Naisten mahdollisuuksia osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustukseen parannettaisiin. Naiset, jotka eivät ole suorittaneet asepalvelusta, voisivat osallistua puolustusvoimien järjestämiin vapaaehtoiisiin harjoituksiin erityisosaamista vaativissa, sotilaallista maanpuolustusta tukevissa tehtävissä. Naisia voitaisiin varata ja sijoittaa puolustusvoimien sodan ajan kokoonpanon mukaisiin tehtäviin.

Puolustusvoimiin ehdotetaan luotavaksi vapaaehtoisia koskeva sitoumusjärjestelmä. Puolustusvoimat voisi käyttää sitoumuksen antaneita vapaaehtoisia puolustusvoimien virka-aputehtävissä poliisille tai pelastustehtävissä. Lakiin otettaisiin sääntelyt vapaaehtoistoimintaan osallistuvien etuuksista ja velvollisuuksista sekä sitoumuksen antaneiden rekisteröimisestä.

Esitykseen sisältyvät myös ehdotukset yhdeksän eri lain muuttamiseksi. Puolustusvoimista annettuun lakiin lisättäisiin nimenomaiset sääntelyt maakuntajoukoista, jotka muodostettaisiin reserviin kuuluvista vapaaehtoisista asevelvollisista ja muista puolustusvoimille sitoumuksen antaneista henkilöistä. Lisäksi muutettaisiin rajavartiolaitoslakia, naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annettua lakia, puolustusvoimien virkaavusta poliisille annettua lakia, poliisilakia, sotilastapaturmalakia, työturvallisuuslakia, rikoslakia ja valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta an-

nettua lakia, joita lähinnä täydennettäisiin niin, että niissä otettaisiin huomioon nyt ehdotettava lainsäädäntö.

Esitys liittyy vuoden 2008 talousarvioon. Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella puolustusvaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Kansalaisten kiinnostus vapaaehtoiseen maanpuolustukseen on yhteiskunnalle merkittävä voimavara. Sen huomioon ottaminen on tärkeää sekä yhteiskunnan että vapaaehtoisten itsensä kannalta. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Ehdotus laiksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta on yksi kolmesta keskeisestä puolustushallintoa koskevasta lakiehdotuksesta, jotka on annettu eduskunnan käsiteltäväksi syksyllä 2006. Yhdessä puolustusvoimain ja asevelvollisuuslain kanssa se muodostaa kokonaisuuden, joka ajantasaistaa maanpuolustusta koskevan keskeisen lainsäädännön. Kaikkien edellä mainittujen lakien on määrä tulla voimaan 1.1.2008. Saadun selvityksen mukaan esitys voidaan toteuttaa puolustusministeriön hallinnonalan nykyisten määrärahojen sekä valtioneuvoston vuosille 2007—2011 antamien valtiontalouden kehyspäätösten puitteissa. Esitys liittyy vuoden 2008 talousarvioon.

Vapaaehtoisen maanpuolustustyön kehitys Suomessa

Vuonna 1947 solmitun Pariisin rauhansopimuksen mukaan Suomessa ei voinut antaa minkäänlaista sotilaallista koulutusta puolustusvoimiin tai rajavartiostoon kuulumattomille tahoille. Rauhansopimuksen rajoitusmääräykset lakkasivat vuonna 1990, ja jo samana vuonna käynnistettiin maanpuolustusjärjestöissä kansalaisten vapaaehtoiseen toimintaan perustuvaa maanpuolustuskoulutusta. Puolustusvoimien tehtäväksi

säädettiin vuonna 1994 vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen tukeminen.

Vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen antamista varten perustettiin vuonna 1993 usean järjestön toimesta Maanpuolustuskoulutus ry. 1990-luvulla ja 2000-luvun alkuvuosina selvitettiin puolustushallinnon vetämien työryhmien avulla vapaaehtoisen maanpuolustustyön kenttää. Vapaaehtoinen maanpuolustus nousi esiin myös vuosien 1997, 2001 ja 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisissa selonteissa.

Vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaan sotilaallista maanpuolustusta tukeva vapaaehtoinen maanpuolustus tulee organisoida uudelleen siten, että se voi tukea viranomaisten toimintaa kaikilla tasoilla. Selonteossa todettiin lisäksi, että valtioneuvosto harkitsisi vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan lain tarpeellisuutta.

Selontekoa käsittelevässä mietinnössään (PuVM 1/2004 vp) puolustusvaliokunta näki selkeän tarpeen säätää erillinen laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta ja vakiinnuttaa Maanpuolustuskoulutus ry:n asema julkisoikeudellisena yhteisönä, jonka hallinto- ja toimintaperiaatteet tulisi määritellä lainsäädännössä. Valiokunta toi mietinnössään esiin myös sen, että vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehittämisen yhteydessä luotaisiin riittävän parlamentaarisen valvonnan takaavat rakenteet. Lisäksi valiokunta halusi kehittää ja laajentaa naisten asemaa ja mahdollisuuksia vapaaehtoisessa maanpuolustustyössä.

Lain keskeiset käsitteet

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen ja maanpuolustuskoulutuksen määritelmät. Lakiehdotuksessa käytetyt erät määritelmät ovat osin epäselviä ja epä johdonmukaisia. Ongelmallisia ovat

erityisesti lain soveltamisen kannalta keskeiset käsitteet. Tällaisia ovat esimerkiksi vapaaehtoisen maanpuolustuksen ja sotilaallisen koulutuksen määritelmät.

Saadun selvityksen mukaan vapaaehtoisen maanpuolustuksen käsitteen määrittely on tehty puolustusministeriön vuonna 2002 asettamassa työryhmässä, johon myös nyt käsittelyssä olevassa ehdotuksessa on pitkälti tukeuduttu. Työryhmä määritteli *vapaaehtoisen maanpuolustuksen* "toiminnaksi, jota viranomaiset lakisääteisesti tukevat ja järjestöt sekä yksityiset kansalaiset vapaaehtoisesti tekevät maanpuolustuksen hyväksi. Siihen kuuluvat vapaaehtoinen maanpuolustustyö, vapaaehtoinen maanpuolustustoiminta ja vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus". *Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus* oli työryhmän määrittelyn mukaan "viranomaisten ohjaamaa ja tukemaa toimintaa, jolla kehitetään hallinnonalojen sekä kansalaisten valmiutta selvitä häiriötilanteista ja poikkeusoloista".

Asiantuntijakuulemisissa tuli esiin, että eräät muut kuin sotilaallisen turvallisuuden alalla työskentelevät tahot, kuten esimerkiksi sopuspalokunnat, näkevät edellä esitetyn vapaaehtoisen maanpuolustuksen määritelmän johtavan siihen, että kaikki vapaaehtoinen kansalais-toiminta turvallisuuden alalla voidaan tulkita vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön kuuluvaksi. Vastaavasti vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen nähdään käsittävän kaiken koulutuksen ja valmennuksen häiriö- ja poikkeusoloissa toimimiseen.

Puolustusvaliokunta toteaa, että ehdotus ei tule vaikuttamaan siihen, miten yleistä turvallisuutta tukeva muu kuin sotilaallinen vapaaehtoistoiminta on järjestetty ja organisoitu Suomessa. Puolustusvaliokunta korostaa saamaansa selvitykseen viitaten myös, ettei ehdotetuilla toimenpiteillä puututa yhtäältä sotilasviranomaisten ja toisaalta poliisi-, raja- tai pelastusviranomaisten väliseen työnjakoon ja vastuisiin.

Reserviläisjärjestöt toivat kuulemisissa esiin vapaaehtoisen maanpuolustuksen määritelmän toisen ongelmallisen ulottuvuuden. Käytetty määritelmä ei saa johtaa tilanteeseen, jossa rajoitetaan maanpuolustusjärjestöjen harjoittamaa

vapaaehtoista maanpuolustustyötä. Reserviläisjärjestöt toivat esille, että vapaaehtoiseen maanpuolustukseen kuuluvan sotilaallisen koulutuksen ohjauksessa ja valvonnassa puolustushallinnolla on ilmeinen intressi. Sen sijaan maanpuolustusjärjestöjen muu vapaaehtoinen maanpuolustustoiminta on pääosin yhdistyslain mukaan toimivien yhdistysten järjestämää vapaata kansalaistoimintaa, jonka valvontaan puolustushallinnolla ei ole mitään erityisintressiä eikä edes resursseja. Puolustusvaliokunta yhtyy reserviläisjärjestöjen näkemykseen asiassa ja toteaa liiallisen ohjauksen ja valvonnan voivan vaikuttaa kielteisellä tavalla maanpuolustustoimintaan.

Sotilaallisen koulutuksen määritelmä. Saadun selvityksen mukaan sotilaallisen koulutuksen määritelmälle ei ole olemassa yksiselitteistä ja tyhjentävää sisältöä. Lakiehdotuksessa käytetään pääesikunnan oikeudellisen osaston laatimaa ehdotusta. Sekään ei kuitenkaan vastaa esimerkiksi puolustusvoimien kenttäohjesäännön määritelmää sotilaallisesta koulutuksesta.

Lakitekstissä on käytetty epäjohdonmukaisesti sotilaallisen koulutuksen käsitettä. Ehdotuksen 17 §:ssä käytetään ilmaisuja "sotilaallinen koulutus" (17 §, 1 momentti), "varsinainen sotilaallinen koulutus" (17 §, 2 momentti) ja "merkittävä sotilaallinen koulutus" (17 §, 3 momentti). Lisäksi 20 §:n 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että Maanpuolustuskoulutusyhdistys antaa muuta yksittäisten henkilöiden sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta yli 18-vuotiaille.

Perustuslakivaliokunta on myös lausunnossaan (PeVL 52/2006 vp) kiinnittänyt huomiota sotilaallisen koulutuksen käsitteeseen. Puolustusvaliokunta toteaa, että tyhjentävän määritelmän aikaansaaminen sotilaallisesta koulutuksesta on vaikea tehtävä. Ehdotuksessa käytetyt määritelmät ovat kuitenkin siinä määrin epäselviä, että niitä on syytä tarkentaa.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys

Maanpuolustusjärjestöt perustivat vuonna 1993 koulutukselliseksi yhteistyöelimeksi Maanpuo-

lustuskoulutus ry:n. Yhdistykseen kuuluu 10 maanpuolustusjärjestöä ja Suomen Metsästäjäliitto. Lisäksi sen jäseninä ovat puolustusministeriö ja puolustusvoimat. Sisäasiainministeriöllä on läsnäolo-oikeus yhdistyksen kokouksissa. MPK ry on kouluttanut vuosittain noin 30 000 henkeä eri kursseillaan. Kurssilaisista noin 60 prosenttia on ollut reserviläisiä.

MPK ry:n keskeisen aseman ja merkityksen vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen kentällä huomioiden on puolustusvaliokunnan mielestä asianmukaista, että yhdistys muutetaan julkisoikeudelliseksi yhdistykseksi. Uuden yhdistyksen nimi on 6 §:n 1 momentin mukaan Maanpuolustuskoulutusyhdistys (MPKY), joka toimisi valtakunnallisena vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen yhteistyöjärjestönä.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että siirtyminen uuden kattojärjestön jäseneksi edellyttää jäsenyhdistyksen nimenomaista toimenpidettä. Kyse ei siten ole pakko- tai automaattijäsenyydestä yhdistyksessä, eikä sääntely näiltä osin vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

Nykyisen MPK ry:n vuosibudjetti on noin kaksi miljoonaa euroa, josta noin 1,5 miljoonaa euroa on tullut puolustusministeriön kautta valtion talousarviosta. Loppuosa tuloista on koostunut pääosin koulutukseen osallistumisesta kerätävistä maksuista. Yhdistyksen talouden kannalta puolustusvoimien antamalla epäsuoralla tuella on ollut suuri merkitys. Käytännössä puolustusvoimat on antanut muun muassa kalustoa, kasarmeja ja henkilöstöä yhdistyksen käyttöön. Tämän epäsuoran tuen laskennallinen arvo on ollut noin 1,4 miljoonaa euroa vuodessa. Epäsuoran tuen antamisesta on päättänyt sotilasläännin tai joukko-osaston komentaja alueellaan.

Saadun selvityksen mukaan Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle myönnettävä valtionapu pieneni nykyisestä siltä osin kuin sitä on käytetty sotilaallisen koulutuksen menoihin. Vähennettävä määrä siirrettäisiin puolustusvoimien toimintamenoihin. Puolustusvoimien antama epäsuora tuki muuttuisi puolustusvoimien sodan ajan reservin koulutusmenoiksi.

Valtion talousarvioon esitetään otettavan vuosittain määräraha, jonka puitteissa Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle myönnetään valtionavustusta sen julkisten hallintotehtävien (7 §:n 1 momentti) hoidosta aiheutuviin toimintamenoihin. Valtionavustusta ei myönnettäisi puolustusvoimien tilaamasta sotilaallisesta koulutuksesta aiheutuviin toimintamenoihin. Valtionavustusrahat ovat erillisiä yhdistyksen muun toiminnan varoista. Puolustusvaliokunta pitää MPKY:n toiminnan rahoituksesta esitettyä mallia hyvänä.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen hallintotehtävien erityinen luonne huomioiden lailla voidaan valiokunnan mielestä säätää verraten pitkällekin menevistä yhdistyksen autonomiaan puuttuvista rajoituksista. Valiokunta katsoo, että ehdotetut säännökset valtioneuvoston toimivalta-antaa säännöksiä yhdistyksen muissa kuin laissa säädetyistä toimitelmistä ja määrätä enemmistö yhdistyksen hallituksen jäsenistä (9 §) samoin kuin säännökset yhdistyksen taloudenpidon valvonnasta (16 §) eivät ole perustuslain kannalta ongelmallisia.

Perustuslakivaliokunta ei pitänyt ongelmallisena myöskään 22 §:ää sotilaallista koulutus-toimintaa koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta eikä 45 §:n säännöstä Maanpuolustuskoulutus ry:n varojen ja velkojen siirtämisestä uudelle Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle. Valiokunta kiinnitti kuitenkin huomiota 14 §:n valtioneuvoston asetuksenanto-oikeuteen todeten, että avoin asetuksenantovaltuus ei ole käsillä olevassa sääntely-yhteydessä yhdistysautonomian näkökulmasta ongelmaton. Avoimuudessaan valtuus ei sovi hyvin yhteen perustuslain 13 §:n 3 momentissa olevan lakivarauksen kanssa, jonka mukaan tarkemmat säännökset yhdistymisvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Perustuslakivaliokunta esitti asetuksenantovaltuuden rajaamista tai sen poistamista kokonaan.

MPK ry on saadun selvityksen mukaan pääosin tyytyväinen MPKY:n asemaa koskeviin pykäläehdotuksiin. Yhdistyksen ohjaus ja valvonta on tarkoituksenmukaista keskittää selkeästi puolustusministeriölle, jonka kanssa yhdistys te-

kisi muun muassa vuosittain tulossopimuksen. Puolustusministeriö on asettanut tavoitteeksi kehittää MPKY:n asemaa puolustushallinnon strategisena kumppanina. Tätä silmällä pitäen on tarkoitus laatia yhdistyksen ja puolustusministeriön välinen kumppanuussopimus vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen järjestämisestä. Muiden toimintojen osalta puolustusministeriöllä ei olisi roolia yhdistyksen ohjaamisessa, valvonnassa tai johtamisessa.

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen parlamentaarinen valvonta

Ehdotuksen 4 §:ssä säädetään vapaaehtoisen maanpuolustuksen neuvottelukunnasta. Puolustusvaliokunta toteaa, että vapaaehtoisen maanpuolustuksen neuvottelukunnan ja alueellisten neuvottelukuntien kokoonpano takaavat vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehittämiseksi asianmukaisen parlamentaarisen valvonnan.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämä sotilaallinen koulutus

Puolustusvoimat voi lakiehdotuksen 17 §:n 1 momentin mukaan antaa sotilaallista koulutusta vapaaehtoisille 18 vuotta täyttäneille henkilöille järjestämällä harjoituksia tai hankkimalla palveluja Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä siten kuin siitä erikseen sovitaan. Vapaaehtoisille annettava varsinainen sotilaallinen koulutus, johon liittyy puolustusvoimien aseiden, ampumatarvikkeiden ja räjähteiden käyttöä, voidaan 2 momentin perusteella järjestää tapahtuvaksi ainoastaan sotilasviranomaisten johdon alaisena ja voimassaolevien ohjesääntöjen ja varomääräyksien mukaisesti.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että koulutuksen antaminen valtion sotavoiman käyttöön on epäilemättä perustuslain 124 §:ssä tarkoitettu julkinen hallintotehtävä, ja olennaisilta osiltaan tällaisen koulutuksen tulee pysyä viranomaisten käsissä. Perustuslakivaliokunnan mielestä on siten selvää, että perustuslaki estää esimerkiksi varusmiespalveluksessa olevan sotilaskoulutuksen yksityistämisen. Perustuslakivaliokunta toteaa edelleen lausunnossaan, että kun puolustusvoimien tilaamaa sotilaallista koulu-

tusta voi järjestää vain lailla julkisoikeudelliseksi yhdistykseksi muodostettava Maanpuolustuskoulutusyhdistys — mutta eivät esimerkiksi yhdistyksen jäsenjärjestöt — ei sääntely merkitse perustuslain 124 §:ssä tarkoitettua merkittävään julkisen vallan käyttöä sisältävien tehtävien antamista valtion viranomaiskoneiston ulkopuolelle.

Perustuslakivaliokunta korostaa, ettei Maanpuolustuskoulutusyhdistyksellä ole ehdotettujen säännösten perusteella oikeutta järjestää kaikenlaista vapaaehtoiseen maanpuolustukseen liittyvää sotilaallista koulutusta. Joukkojen operaatioihin valmentaminen ja taisteluammuntojen järjestäminen raskailla aseilla samoin kuin muu vastaava merkittävä sotilaallinen koulutus kuuluu lakiehdotuksen 17 §:n 3 momentin perusteella yksinomaan puolustusvoimille.

Perustuslakivaliokunta pitää tärkeänä rajauksena myös 17 §:n 2 momenttia, jossa todetaan, että vapaaehtoisille annettavaa sellaista, ehdotuksessa varsinaiseksi kutsuttua sotilaallista koulutusta, johon liittyy puolustusvoimien aseiden, ampumatarvikkeiden ja räjähteiden käyttöä, voidaan järjestää ainoastaan sotilasviranomaisten johdon alaisena ja puolustusvoimien ohjauksessa.

Puolustusvoimat voi 17 §:n 2 momentin viimeisen virkkeen perusteella erityisestä syystä oikeuttaa palveluksessaan olleen henkilön toimimaan Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämien kouluammuntojen johtajana. Edellytyksenä on, että henkilöllä on virassaan ollut pätevyys ammuntojen johtamiseen. Esityksen 9. lakiehdotuksen perusteella tällaiseen ammuntojen johtajaan sovelletaan sotilasrikoksista rikoslaisissa annettuja säännöksiä. Ehdotus sinänsä ei muodostu ongelmalliseksi perustuslain 124 §:n vaatimusten kannalta. Perustuslakivaliokunta toteaa, että sääntelyn ei kuitenkaan pidä tulkita merkitsevän sellaista poikkeusta lakiehdotuksen 17 §:n 2 momentissa mainittuun edellytykseen sotilaallisten harjoitusten järjestämisestä sotilasviranomaisten johdon alaisena, että ammunnat olisi mahdollista järjestää pelkästään puheena olevan erityisluvan saaneen henkilön johdolla tai toimesta.

Puolustusvoimat ja reserviläisjärjestöt toivat kuulemisissa esiin, että eläkkeellä olevien upseerien ja opistoupseerien lisäksi myös reserviläisille voitaisiin antaa oikeus kouluammuntojen johtamiseen. Puolustusministeriön taholta korostettiin, että muun muassa kysymykset puolustusvoimien aseiden luovuttamisesta ulkopuolisille, ammuntojen turvajärjestelyt ja varomääräysten noudattaminen on syytä selvittää ennen kuin reserviläisille voidaan antaa oikeus kouluammuntojen johtamiseen.

Vapaaehtoisten osallistuminen ja sitoutuminen puolustusvoimien virka-aputehtäviin

Vapaaehtoista maanpuolustusta koskevassa lakiehdotuksessa esitetään käytettäväksi maakuntajoukkoja puolustusvoimien virka-aputehtävissä. Maakuntajoukkokonseptia on käsitelty tarkemmin puolustusvoimalakia koskevassa valiokunnan mietinnössä (PuVM 2/2006 vp). Tässä yhteydessä valiokunta ehdottaa hallituksen esityksen 2. lakiehdotuksen hylkäämistä tarpeettomana. Ehdotuksessa esitettiin täsmennettäväksi voimassa olevaa lakia puolustusvoimista säännöksellä maakuntajoukoista.

Valiokunta piti vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteosta antamassaan mietinnössä (PuVM 1/2004 vp) perusteltuna mahdollisuutta käyttää jatkossa myös maakuntajoukkoja virka-aputehtävissä kantahenkilökunnan tai varusmiesten sijasta. Kaikista virka-avun pyytämiseen ja käyttöön liittyvistä päätöksistä olisivat myös maakuntajoukkojen osalta vastuussa virka-apua pyytävät tahot: poliisi-, rajat tai pelastusviranomaiset.

Ehdotuksen 23 §:n mukaan virka-apujoukko lähtee määrättyyn tehtävään vapaaehtoisen sitoumuksen perusteella. Tämä sitoumus voidaan antaa vähintään kahdeksi vuodeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi kerrallaan (28 §). Sen uusimista ei rajoitettaisi. Saadun selvityksen mukaan sitoumuksen antaneista henkilöistä muodostetaan virka-aputehtävän luonteesta riippuen erilaisia kokoonpanoja henkilöiden kokemuksen ja koulutuksen perusteella.

Valiokunnan kuulemat asiantuntijat toivat esiin, että jos vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvia henkilöitä tulee virka-avun ulkopuolella osallistumaan viranomaisten tukemiseen esimerkiksi etsinnöissä ja suuronnettomuuksissa, se tapahtuu SPR:n koordinoiman vapaaehtoisen pelastuspalvelun (VAPEPA) kautta ilmoittautumalla hälytysryhmäksi.

Puolustusvoimien taholta on tuotu esiin, että virka-aputehtävään lähtevän joukon status ja palvelussuhteen laatu on epäselvä. Puolustusvoimien näkemyksen mukaan vapaaehtoinen sitoumusmenettely jättää epäselväksi sen, onko joukko alistettu puolustusvoimien kurin ja järjestyksen ylläpitämiseen tarkoitettun järjestelmän tai sotilaallisen käskyvallan piiriin. Puolustusministeriö toi kuulemisissa esiin, ettei ministeriö pidä mahdollisena käyttää kertausharjoitusmenettelyä maakuntajoukkojen toimintaan sitoutuneiden henkilöiden kutumisessa virka-aputehtäviin.

Puolustusvoimat on tuonut myös esiin, että sitoumuksen tehneiden vapaaehtoisten asema suhteessa omaan työnantajaan on ongelmallinen (32 §). Ehdotuksesta käy ilmi, että työnantajan kirjallinen suostumus on ennakkoehto vapaaehtoiseen koulutukseen tai virka-aputehtävään osallistumiselle normaalina työaikana. Puolustusvoimat arvioi tämän työnantajan suostumusta edellyttävän menettelyn voivan tietyissä tilanteissa vähintään hidastavan vapaaehtoisten saapumista virka-aputehtävää suorittamaan.

Puolustusvaliokunta näkee tilanteen tulevan kestävämmäksi etenkin pienten ja keskisuuren yritysten kannalta, mikäli vapaaehtoiseen harjoitustoimintaan tai virka-aputehtävään ei vaadittaisi työnantajan kirjallista suostumusta. Valiokunta huomauttaa lisäksi, että suomalaiset työnantajat suhtautuvat lähtökohtaisesti positiivisesti maanpuolustustyöhön ja sen tukemiseen, joten työnantajalta vaadittava kirjallinen suostumus ei käytännön tasolla asettane vapaaehtoistoiminnalle ylivoimaisia esteitä. Puolustusvaliokunta muistuttaa tässä yhteydessä, että sopimuspalokuntien toimintaan sitoutuneilta vapaaehtoisilta vaaditaan työaikana työnantajan suostumus toimintaan osallistumiselle.

Vapaaehtoisten etuudet ja kannusteet. Maanpuolustusjärjestöt ovat esittäneet kuulemisissa tutkittavaksi, voitaisiinko työnantajat velvoittaa suorittamaan korvausta ansionmenetyksestä puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin osallistuville henkilöille. Puolustusvaliokunta toteaa, että työnantajalle annettava velvoite ansionmenetyksen korvaamisesta on ristiriidassa sen kanssa, että kyse on vapaaehtoisesta toiminnasta. Tämän kysymyksen mahdollinen jatko-pohdinta vaatii joka tapauksessa perusteellisemman valmistelun kuin mihin nyt on ollut mahdollista mennä. Puolustusvaliokunta huomauttaa lisäksi, että 34 §:ssä on lueteltu niitä taloudellisia etuuksia, joihin puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin ja puolustusvoimien Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen sekä 23 tai 27 §:ssä tarkoitettuun tehtävään osallistuvalla henkilöllä on oikeus. Valiokunta ehdottaa 34 §:ään lisättäväksi säännöstä virka-aputehtävään osallistuvan vapaaehtoisen saamista korvauksesta.

Ehdotuksen 38 §:ssä säädetään kannustusjärjestelmästä. Osallistuminen vapaaehtoiseen koulutukseen tai virka-apu- tai avustamistehtäviin voidaan ottaa huomioon ylennyksiä ja muuta vastaavaa kannustusta harkittaessa. Valiokunta toteaa, että osallistuminen edellä mainittuun toimintaan on otettava täysimääräisesti huomioon reservin ylennysten osalta.

Virka-aputehtävien johto. Puolustusvoimat ja reserviläisjärjestöt toivat asiantuntijakuulemisissa esiin, että ehdotuksen 23 §:n 2 momentin esitystä siitä, että vapaaehtoisen virka-apuosaston johtajana toimii puolustusvoimien sotilasvirassa oleva henkilö, tulisi täydentää mahdollisuudella antaa osaston johtotehtävät myös reserviläisjohtajalle.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että ehdotus virka-apuosaston johdon kuulumisesta sotilasvirassa olevalle on asianmukainen. Saamaansa selvitykseen ja perustuslakivaliokunnan kannanottoon perustuen puolustusvaliokunta ei puolla virka-apuosaston johtotehtävän antamista reserviläiselle. Puolustusvaliokunta korostaa tässä yhteydessä, että vapaaehtoisista

koostuva joukko ei itsenäisesti päätä tehtävässä käytettävistä voimakeinoista, vaan päätöksen tekee virka-apua pyytänyt viranomainen, jonka johdossa ja valvonnassa toiminta tapahtuu.

Puolustusvaliokunta pitää tärkeänä, että maakuntajoukkokonseptin kautta toteutettavat puolustusvoimien virka-aputehtävät saadaan myös haja-asutusalueilla nopeasti käyntiin. Virka-aputehtävissä toimintaa voitaisiin puolustusvaliokunnan mielestä nopeuttaa siten, että ennen varsinaisen virka-aputehtävän käynnistämistä vapaaehtoiset kokoontuisivat kutsun saatuaan toimialueelle odottamaan kantahenkilökuntaan kuuluvan virka-apuosaston johtajan saapumista paikalle. Puolustusvoimat voisi puolestaan selvittää, miten haja-asutusalueilla sotilasvirassa palveleva henkilö saadaan mahdollisimman nopeasti virka-apuosaston johtotehtävään.

Naisten asema vapaaehtoisen maanpuolustustyön kentässä

Asiantuntijakuulemisissa on käynyt ilmi, että naisten maanpuolustusjärjestöt pitävät lakiehdotusta vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta myönteisenä asiana. Saadun selvityksen mukaan naisille on 1990-luvun puolivälistä lähtien järjestetty Naisten Valmiusliitto ry:n toimesta yhteistyössä Maanpuolustuskoulutus ry:n kanssa monipuolista kokonaismaanpuolustusta tukevaa koulutusta.

Ehdotuksessa annetaan asepalvelusta suorittamattomille naisille ja miehille oikeus osallistua puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin (19 §). Osallistuminen harjoituksiin tapahtuisi puolustusvoimien kutsusta. Puolustusvoimien puolelta tuotiin asiantuntijakuulemisissa ilmi, että tiukkojen rahallisten ja henkilöstöresurssien vuoksi varusmiespalvelusta suorittamattomien henkilöiden kutsuminen vapaaehtoiisiin harjoituksiin ei ole todennäköistä. Puolustusvaliokunta toteaa, että puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin osallistumiseen henkilöllä ei ole subjektiivista oikeutta, vaan kutsu perustuu aina puolustusvoimien tarpeeseen. Puolustusvaliokunta ilmaisee tässä yhteydessä myös huolensa siitä, että vuosina 2006 ja 2007 voidaan kertausharjoitusten kautta koulut-

taa vain 5 000 reserviläistä 30 000 hengen tavoitevahvuudesta.

Vapaaehtoisen sitoumuksen kautta (28 §) naisilla on mahdollisuus osallistua puolustusvoimien virka-aputehtäviin sekä valmiustehtäviin (23 ja 27 §). Lakiehdotuksen mukaan sitoumuksen hyväksyminen ei ole automaattista vaan se tapahtuu puolustusvoimien oman harkinnan ja tarpeen mukaan (29 §). Henkilöllä ei siten ole subjektiivista oikeutta saada hyväksytyksi sitoumustaan osallistua sotilaalliseen koulutukseen ja olla käytettävissä lakiehdotuksessa tarkoitettuihin tehtäviin.

Puolustusvaliokunta pitää tärkeänä, että varusmiespalvelusta suorittamattomien miesten ja vapaaehtoista asepalvelusta käymättömien naisten mahdolliseen käyttöön puolustusvoimien antamissa virka-aputehtävissä maakuntajoukkokonseptin kautta suhtaudutaan myönteisesti. Valiokunta korostaa, että tämä pyrkimys ei ole riskitiedossa sen kanssa, millaisia tehtäviä maakuntajoukoille on kaavailtu sodan aikana. Puolustusvaliokunta viittaa tässä yhteydessä myös vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisesta selonteosta laatimaansa mietintöön, jossa todetaan, että vapaaehtoisen maanpuolustuksen toiminnan lähtökohtina tulee olla yhteiskunnan, puolustusvoimien sekä vapaaehtoisen järjestökentän tarpeet (PuVM 1/2004 vp).

Naisjärjestöjen puolelta on tuotu esiin, että sitoumuksen antaneiden naisten osallistumisessa virka-aputehtäviin kysymykseen tulisivat ennen kaikkea tehtävät, joissa ei vaadita asepalveluksen suorittamista, vaan naiset pystyisivät hyödyntämään siviiliosaamistaan ja koulutustaan. Puolustusvaliokunta toteaa, että edellytys naisten osallistumiselle virka-aputoimintaan on se, että naiset saavuttavat riittävän tietotason ja osaamisen näihin tehtäviin muun muassa MPK:n kurssitoiminnan kautta.

Naisten vaikutusmahdollisuuksien kehittämisen kannalta puolustusvaliokunta pitää lisäksi tärkeänä, että naisjärjestöt pääsevät vaikuttamaan vapaaehtoisen maanpuolustustyön suunnitteluun olemalla edustettuina niin vapaaehtoisen maanpuolustuksen neuvottelukunnassa, alueellisissa neuvottelukunnissa kuin Maanpuo-

lustuskoulutusyhdistyksen hallituksessa. Tässä yhteydessä puolustusvaliokunta viittaa naisten ja miesten tasa-arvosta annetun lain 4 §:ään, jossa säädetään, että neuvottelukunnissa tulee olla sekä naisia että miehiä kumpiakin vähintään 40 prosenttia, jollei erityisistä syistä muita johdu.

Varaamis- ja sitoutumisjärjestelmä

Ehdotuksen 31 § koskee henkilöiden varaamista ja sijoittamista. Asiantuntijakuulemisissa on käynyt ilmi, että pykälän 2 momentti, jossa todetaan, että "sitoutuminen tässä laissa tarkoitettuun vapaaehtoistoimintaan ei estä henkilöstön varaamista muualla laissa tarkoitettuun tehtävään" voi johtaa tilanteeseen, jossa samalla henkilöllä on useampia kriisiajan tehtäviä. Puolustusvoimien puolelta on tuotu esiin, että kun henkilölle on myönnetty jonkun siviiliorganisaation esityksestä vapautus sotilaallisista tehtävistä kriisiaikana, henkilön sijoitus puretaan puolustusvoimien osalta.

Puolustusvaliokunta toteaa, että päällekkäiset varaamiset kriisiajan tehtäviin tulee pyrkiä minimoimaan. Tässä tavoitteessa on avainasemassa viranomaisten ja järjestöjen yhteistoiminnan tiivistäminen entisestään. Valiokunta toteaa, että henkilöiden päällekkäisvarauksia voitaisiin luontevasti pohtia yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen strategiaa toteutettaessa.

Yksityiskohtaiset perustelut

Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta

2 §. *Sotilaallinen koulutus ja sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus.* Lakiehdotuksen 2 ja 17 §:ssä on määritelty sotilaallinen koulutus eri termein. Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että sotilaallisen koulutuksen määritelmä 1. lakiehdotuksen 2 §:ssä on syytä muotoilla vastaamaan esityksen perusteluista ilmevää tarkoitusta niin, että itse määritelmässä ei käytetä määriteltävänä olevaa "sotilaallisen koulutuksen" käsitettä.

Puolustusvaliokunta ehdottaa 2 §:n 1 momenttia tarkennettavaksi siten, että termillä sotilaallinen koulutus tarkoitetaan puolustusvoimien aseilla, ampumatarvikkeilla tai räjähteillä

tapahtuvaa koulutusta. Tällaista koulutusta voisivat antaa sekä puolustusvoimat että Maanpuolustuskoulutusyhdistys siten kuin tässä laissa myöhemmin säädetään. Valiokunta korostaa tässä yhteydessä, että puolustusvoimat voi jatkosakin järjestää vapaaehtoisia harjoituksia ja tilata sotilaallista koulutusta Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä omien tarpeidensa mukaan.

Valiokunta esittää lisäksi 2 momenttiin määritelmää *sotilaallisia valmiuksia palvelevasta koulutuksesta*, jolla tarkoitetaan muuta MPK:n ja eri järjestöjen organisoimaa vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta, jolla pyritään parantamaan sotilaallisia valmiuksia. Tällaista koulutusta ovat esimerkiksi suunnistus- ja karttajarjoitukset. Tämä määritelmä on lisättävä myös pykälän otsikkoon.

3 §. *Viranomaisten johto ja valvonta.* Puolustusvaliokunta ehdottaa 1 momentissa säädettäväksi, että puolustusministeriön toimialaan kuuluu vapaaehtoinen maanpuolustus sekä eri hallinnonalojen vapaaehtoiseen maanpuolustukseen liittyvien toimien yhteensovittaminen. Valiokunta esittää lisäksi uutta 2 momenttia, jossa todetaan, että puolustusministeriön tehtävänä on vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen ohjaus ja valvonta. Ehdotuksen nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi.

6 §. *Maanpuolustuskoulutusyhdistys ja sen tarkoitus.* Asiantuntijakuulemisissa tuotiin esiin, että Maanpuolustuskoulutusyhdistyksestä on MPKY-lyhenteen sijasta toivottavaa käyttää lyhennettä MPK. Puolustusvaliokunta ehdottaa MPK-lyhenteen käyttämistä pykälän 1 momentissa.

7 §. *Tehtävät.* Puolustusvaliokunta ehdottaa 1 momentin ensimmäistä kohtaa tarkennettavaksi siten, että siihen lisätään sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus 2 §:ään tehtyjen muutosten mukaisesti. Pykälän 1 momentin 2 kohdassa todetaan, että Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänä on kehittää naisten mahdollisuuksia osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustukseen. Naisjärjestöjen asiantuntijat toivat esiin, että asianomainen momentti on

liian yleinen eikä anna velvoitetta MPK:lle järjestää naisille tällaista koulutusta. Tästä taas seuraa, että asepalvelusta suorittamattomille naisille kohdennettu maanpuolustuskoulutus saattaa jäädä marginaaliseksi ilmiöksi Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toiminnassa. Puolustusvaliokunta pitää naisjärjestöjen esittämää huolta perusteltuna ja ehdottaa, että 1 momentin toisessa kohdassa annetaan MPK:lle julkinen hallintotehtävä järjestää naisille sotilaallista ja sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta. Valiokunta toteaa tässä yhteydessä, että sotilaallista koulutusta on mielekääntä antaa lähinnä naisille, jotka ovat suorittaneet naisten vapaaehtoisen asepalveluksen.

9 §. *Toimielimet.* Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan 9 ja 16 §:n säännökset eivät ole perustuslain kannalta ongelmallisia. Sen sijaan perustuslakivaliokunta pitää tarkoituksenmukaisena 14 §:n asetuksenantovaltuuden rajoittamista tai poistamista ja sen nojalla annettavaksi suunniteltujen säännösten sisällyttämistä ehdotettuun lakiin.

Asetuksilla säädettävien asioiden lukumäärä vähenisi tällöin olennaisesti. Puolustusvaliokunta ehdottaa, että 3 luvun asetuksenantovaltuudet 9, 11, 14 ja 16 §:ssä poistetaan ja niiden nojalla annettavaksi suunnitellut säännökset sisällytetään ehdotettuun lakiin.

Valiokunta ehdottaa pykälään lisättäväksi uuden 3 momentin siitä, että yhdistyksellä on keskustoimisto ja lisäksi sillä voi olla piiritoimistoja sekä koulutus- ja tukiyksiköitä. Saadun selvityksen mukaan säännös oli tarkoitus sisällyttää valtioneuvoston asetukseen.

10 §. *Toimielinten tehtävät.* Valiokunta ehdottaa 4 momentin valtioneuvoston asetuksenantovaltuuden poistamista ja momenttia muutettavaksi siten, että yhdistyksen kokouksen ja hallituksen tehtävistä voitaisiin määrätä yhdistyksen säännöissä. Valiokunta ehdottaa lisäksi, että 1 momentin kohtaa 4 tarkennetaan siten, että yhdistyksen kokouksessa käsitellään myös edellisen vuoden toimintakertomus sekä tilinpäätös ja tilintarkastajien lausunto. Saman momentin 9

kohtaan lisätään, että yhdistyksen kokouksessa vahvistetaan MPK:n työjärjestyksen lisäksi myös säännöt.

11 §. Toiminnan rahoitus. Valiokunta ehdottaa puolustusministeriön asetuksenantovaltuuden poistamista 4 momentista tarpeettomana.

14 §. Yhdistyslain säännösten soveltaminen. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta ehdottaa valtioneuvoston asetuksenantovaltuuden poistamista pykälästä. Valiokunta ehdottaa lisäksi säännösviittausten täsmentämistä.

16 §. Taloudenpidon valvonta. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momentista tulee poistaa maininta siitä, että tarkempia säännöksiä tässä tarkoitettusta toiminta- ja taloussuunnitelmasta ja kuvauksesta annetaan puolustusministeriön asetuksella. Puolustusministeriön valtuudet ovat johdettavissa pykälän 1 momentista.

Perustuslakivaliokunta huomauttaa 16 §:n osalta, että eduskunta on vastikään hyväksynyt lepäämään valtioneuvoston jäsenien lakkauttamista ja tehtävien siirtämistä eduskunnan tarkastusvaliokunnalle merkitsevän lain Suomen perustuslain 35 ja 90 §:n muuttamisesta sekä eräitä siihen liittyviä lakeja (HE 71/2006 vp, EV 202/2006 vp). Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten puolustusvaliokunta ehdottaa 3 momenttia muutettavaksi siten, että uudistustyö otetaan huomioon säännöksessä.

4. luku. Vapaaehtoinen sotilaallinen koulutus. Puolustusvaliokunta esittää luvun nimen muuttamista vastaamaan paremmin laissa käytettyjä määritelmiä.

17 §. Sotilaallisen koulutuksen antaminen. Puolustusvaliokunta ehdottaa pykälästä poistettavaksi epäselvyyttä aiheuttaneen "varsinaisen sotilaallisen koulutuksen" (2 momentti) ja "merkitävän sotilaallisen koulutuksen" (3 momentti) määritelmät. Valiokunta toteaa, että tässä pykälässä säädetään vapaaehtoista sotilaallista koulutusta koskevan toimivallan jakaantumisesta puo-

lustusvoimien ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kesken.

Valiokunta ehdottaa lisäksi pykälän 1 momenttiin tarkennusta, jolla rajattaisiin perusyksikköä suurempien joukkokokonaisuuksien sotilaallinen koulutus, joukkojen operaatioihin valmistaminen ja taisteluammuntojen järjestäminen yksinomaan puolustusvoimille. Valiokunta toteaa tässä yhteydessä, että perusyksiköllä on ymmärrettävä maksimissaan komppanian suurista joukkoja.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten puolustusvaliokunta ehdottaa pykälään lisättäväksi uuden 2 momentin, jossa säädetään, että vapaaehtoisessa sotilaallisessa koulutuksessa aseiden ja ampumatarvikkeiden käyttöharjoitukset järjestetään puolustusvoimien käytössä olevilla harjoitusalueilla. Ehdotuksen 2 momentin sääntelyt siirretään 20 §:n 1 momenttiin ja 21 §:ään.

18 §. Puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen järjestämät vapaaehtoiset harjoitukset. Puolustusvaliokunta ehdottaa täydennettäväksi 1 momentissa avoimeksi jätettyä viittausta voimassa olevan asevelvollisuuslain säädösnumerialla.

20 §. Maanpuolustusyhdistyksen järjestämä sotilaallinen koulutus ja sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus. Puolustusvaliokunta ehdottaa pykälän 1 momentista poistettavaksi viittauksen merkittävään sotilaalliseen koulutukseen. Ensimmäiseen momenttiin ehdotetaan myös siirrettäväksi lakiehdotuksen 17 §:n 2 momentin alkuosa täsmennettynä.

Otsikkoon ehdotetaan lisättäväksi maininta sotilaallisia valmiuksia palvelevasta koulutuksesta, jotta otsikko vastaisi pykälän sisältöä. Valiokunta ehdottaa vastaavaa sääntelyä otsikon lisäksi myös uuteen 2 momenttiin.

Lakiehdotuksen 20 §:n sääntely ehdotetaan jaettavaksi kahden sijasta kolmeksi momentiksi.

21 §. Kouluttajat ja kouluammuntojen johtajat Maanpuolustusyhdistyksen järjestämässä sotilaallisessa koulutuksessa. Puolustusvaliokunta ehdottaa pykälän otsikkoa täsmennettäväksi ja

2 momenttia poistettavaksi, sillä siinä viitataan poistettavaan 17 §:n 2 momenttiin.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan tuonut esiin, että puolustusvoimat voi lakiehdotuksen 21 §:n 1 momentin perusteella oikeuttaa MPK:n järjestämiin tilaisuuksiin kouluttajiksi henkilöitä, joilla on riittävä koulutus ja kokemus ammustojen ja vastaavien harjoitusten järjestämisestä ja jotka katsotaan tehtävään muutoin sopiviksi. Perustuslakivaliokunta toteaa, että lakiehdotuksen tarkoitus lienee ollut säätää siitä, että tilaisuuksissa voivat kouluttajina toimia vain puolustusvoimien henkilöstöön kuuluvat tai puolustusvoimien kouluttajiksi hyväksymät henkilöt. Tämä ei käy kuitenkaan ehdotuksesta ilmi. Perustuslakivaliokunta esittääkin tällaisen tarkennuksen tekemistä pykälään. Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että vaatimus koulutuksen ja kokemuksen "riittävydestä" on varsin väljä ja esittää säännösten täsmentämistä tältä osin. Lisäksi perustuslakivaliokunta toteaa, että 21 §:n 1 momentin viimeisen virkkeen suhteen harjoitustoiminnassa käytettäviä taisteluvälineitä on syytä rajata esimerkein tai muulla tavoin.

Puolustusvaliokunta ehdottaa pykälässä säädettäväksi tarkemmin, että kantahenkilökunnan lisäksi puolustusvoimat voi tietyin tarkoin kriteerein hyväksyä myös muita kuin sotilasvirassa palvelevia henkilöitä toimimaan kouluttajina ja kouluammuntojen johtajina. Tällaisia henkilöitä ovat lakiehdotuksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan eläkkeellä olevat upseerit ja opistouseerit sekä pitkälle koulutetut reserviläiset. Valiokunta ehdottaa pykälässä täsmennettäväksi, että näillä henkilöillä tulee olla puolustusvoimien toiminnassa hankittu käytännön kokemus kouluammuntojen johtamiseen, esimerkiksi vakioitu ammunnan johtajan reserviläiskoulutus ja ammunnan johtajan koe.

Pykälässä säädettäisiin myös puolustusvoimien valvonta- ja ohjausroolista. Puolustusvaliokunta korostaa, ettei MPK:n organisoimia puolustusvoimien aseilla tapahtuvia yksittäisiä kouluammuntoja voi järjestää vain erityisluvan saaneen henkilön johdolla, vaan puolustusvoimien

henkilökunnan on kaikissa tapauksissa valvottava ja johdettava toimintaa.

23 §. *Osallistuminen puolustusvoimien virka-aputehtäviin.* Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että lakiehdotuksen 23 §:n virka-apuosastolla ei ole erityisiä toimivaltuuksia virka-aputehtäviin. Valtuudet voivat siten käytännössä perustua vain ehdotetussa säännöksessä viitattuun lakiin puolustusvoimien virka-avusta poliisille (781/1980). Sen 4 §:n 5 momentin mukaisia voimakeinoja saavat käyttää vain momentissa tarkoitettut, puolustusvoimien palveluksessa olevat henkilöt. Virka-apuosastoon kuuluvaan vapaaehtoiseen tulevat näin ollen sovellettaviksi mainitun lain 6—8 §:n säännökset henkilön kiinniottamisesta ja hätävarjelusta sekä voimakeinojen käytöstä poliisiin valtuutuksella.

Tällaisissa toimivaltuuksissa ei perustuslakivaliokunnan aiemman käytännön valossa ole kysymys merkittävän julkisen vallan käyttämisestä. Perustuslakivaliokunta tosin huomauttaa, että asianmukaisinta sääntelyn täsmällisyyden näkökulmasta on kuitenkin mainita laissa ne tehtävät, joihin vapaaehtoisia ei voida käyttää. Puolustusvaliokunta yhtyy tähän perustuslakivaliokunnan näkemykseen ja ehdottaa 3 momentin tarkentamista siten, ettei maakuntajoukkoja saa käyttää virka-apulain 4 §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin.

Lisäksi valiokunta ehdottaa uutta 4 momenttia. Vapaaehtoisuuteen perustuvaan virka-aputehtävään voi reserviläisten lisäksi osallistua henkilöitä, jotka eivät ole suorittaneet asevelvollisuutta tai naisten vapaaehtoista asepalvelusta. Valiokunta ehdottaa kaikkiin vapaaehtoiisiin sovellettavaksi rikoslain 45 luvun 1 §:n 1 momentin ja 2 momentin 1 kohdan sekä 2—8 §:n säännöksiä.

27 §. *Valmiustehtävät.* Pykälän 1 momentissa oleva määritelmä "ylimääräinen harjoitus" on voimassaolevassa asevelvollisuuslaissa määriteltely termillä "ylimääräinen palvelus". Valiokunta ehdottaa tällaisen täsmennyksen tekemistä.

28 §. *Sitoutuminen koulutukseen ja tehtäviin.* Asiantuntijakuulemisissa tuotiin vahvasti esiin, että 60 vuoden yläikäraja on tarpeeton vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön sitoutuville henkilöille. Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momenttia tarkennettavaksi siten, että Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tehtäviin sitoutuvalta yläikäraja poistuu. Puolustusvoimien tehtäviin sitoutuville 60 vuoden yläikäraja säilyy. Lisäksi puolustusvaliokunta ehdottaa 39 §:n 1 momentin — perustuslakivaliokunnan vaatimalla täsmennyksellä lisätynä — siirtämistä tämän pykälän 3 momentiksi. Säännös sopii asiiasältönsä vuoksi paremmin tähän pykälään.

29 §. *Sitoumuksen hyväksyminen.* Valiokunta ehdottaa 1 momentin säännösviittausten kirjoittamista uudestaan yksinkertaisempaan muotoon.

30 §. *Sitoumuksen ja sitoumuksen hyväksymispäätöksen peruuttaminen.* Sitoumuksen hyväksymisen peruuttamisesta on verraten tarkat säännökset 30 §:n 2 momentissa. Sitoumuksen hyväksyminen voidaan momentin nojalla peruuttaa, jos henkilö ei ole täyttänyt hänelle kuuluvia velvollisuuksia tai toimii olennaisesti vastoin niitä taikka jos häneltä havaitaan puuttuvan keskeiset toimintaan osallistumiseen vaadittavat edellytykset.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että oikeusturvan kannalta on tärkeää, että henkilöllä on mahdollisuus saattaa peruuttamis päätöksen edellytyksiin liittyvät kysymykset esimerkiksi mahdollisista laiminlyönneistään tai rikkomuksistaan tuomioistuimen tutkittavaksi. Valituskielto on siksi poistettava 30 §:n 3 momentista, jotta lakiehdotus voidaan näiltä osin käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten puolustusvaliokunta ehdottaa pykälän muuttamista siten, että valitusmahdollisuus sitoumuksen peruuttamisesta lisätään pykälän 3 momenttiin. Muutosta haetaan valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Tässä yhteydessä 3 momentin säännös "peruuttamista kos-

keva päätös on perusteltava" poistetaan tarpeettomana.

34 §. *Taloudelliset etuudet.* Valiokunta ehdottaa 1 momentin 2 kohtaan säännöstä 23 §:n mukaisesti virka-aputehtäviin osallistuvien vapaaehtoisten oikeudesta reserviläispalkan suuruuteen korvaukseen.

35 §. *Sosiaaliset etuudet.* Asiantuntijakuulemisissa tuotiin esiin, että reserviläisjärjestöt olivat epätietoisia vakuutusturvastaan osallistuttaessa puolustusvoimien järjestämiin vapaaehtoiisiin harjoituksiin tai MPK:lta tilattuun kurssitoimintaan. Puolustusministeriö on ehdottanut, että pykälään lisätään viittaus siihen, että puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin ja puolustusvoimien MPK:lta tilaamaan koulutukseen tai virka-apu- ja valmiustehtävään osallistuvilla henkilöillä on myös oikeus ryhmähenkivakuutusta vastaavaan taloudelliseen tukeen siten kuin asevelvollisen kuoltua suoritettavasta taloudellisesta tuesta annetussa laissa (1309/1994) säädetään. Puolustusvaliokunta ehdottaa tällaisen tarkennuksen tekemistä täydentämällä 1 momenttia uudella 3 kohdalla.

39 §. *Kansainvälisoikeudellinen asema.* Ehdotuksen 39 §:ssä käsitellään vapaaehtoisten kansainvälisoikeudellista asemaa. Pykälän 1 momentissa todetaan, että "vapaaehtoisten palvelusvelvollisuus koskee vain Suomen alueella tapahtuvaa toimintaa, jollei puolustusvoimien virka-aputehtävä muuta vaadi".

Puolustusvaliokunta toteaa, että maakuntajoukkoihin sitoutuneille henkilöille ei lähtökohteisesti kuulu kansainvälisiin virka-aputehtäviin osallistuminen. Kansainvälinen virka-aputoiminta muiden unionimaiden alueella tulee hoitaa puolustusvoimien muiden yksiköiden toimesta. Poikkeustapauksina maakuntajoukkojen osallistumisessa kansainväliseen virka-aputehtävään voidaan pitää esimerkiksi osallistumista metsäpalojen, öljyvahinkojen tai tulvien torjuntaan lähialueella.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että 39 §:n 1 momentti on merkityksellinen perustuslain 9 §:n 3 momentin kannalta. Sen mu-

kaan Suomen kansalaista ei saa vastoin tahtoaan luovuttaa tai siirtää toiseen maahan. Virka-aputehtävään Suomen ulkopuolelle ei siksi ole ehdotetun 39 §:n 1 momentin perusteella mahdollista määrätä muita kuin siihen nimenomaisen suostumuksen antaneita henkilöitä. Perustuslakivaliokunta ehdottaakin lakiehdotuksen täydentämistä tätä seikkaa koskevalla maininnalla.

Puolustusvaliokunta ehdottaa tällaisen täydennyksen tekemistä ja lisäksi koko 39 §:n 1 momentin siirtämistä 29 §:n yhteyteen sen kolmanneksi momentiksi, jonne se asiayhteydellisesti paremmin sopii.

Lakiehdotuksen 39 §:n 2 momentissa todetaan, että "vapaaehtoiset ovat samanlaisessa kansainvälisoikeudellisessa asemassa kuin vastaavissa tehtävissä palvelevat sotilait". Valiokunta toteaa, että se, miten kansainvälinen oikeus soveltuu näihin henkilöihin, on riippuvainen kansainvälisestä eikä kansallisesta lainsäädännöstä. Tämän vuoksi valiokunta esittää 2 momentin poistamista. 39 §:n 1 momentin siirtyessä 29 §:ään koko 39 § siis poistetaan.

39 (40) §. Rekisteröiminen asevelvollisuusrekisteriin. Säännösviittausta on tarkistettava. Valiokunta ehdottaa lisäksi 2 momentissa olevaa käsitettä "varareservi" muutettavaksi voimassa olevan asevelvollisuuslain mukaan nostoväeksi.

40 (41) §. Rekisteröiminen Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen rekisteriin. Puolustusvaliokunta ehdottaa rekisteriin kerättävien tietojen osalta 1 momenttiin lisättäväksi myös tiedot osallistumisesta MPK:n järjestämään koulutukseen ja muuhun toimintaan. Valiokunta esittää samaa momenttia tarkennettavaksi myös siten, että rekisteriin kerättäisiin vain toiminnan kannalta merkitykselliset harrastetiedot kaikkien harrastetietojen keräämisen sijasta.

44 (45) §. Siirtymäsäännös. Perustuslakivaliokunta toteaa, että 1. lakiehdotuksen 45 §:n 1 mo-

mentissa oleva säännös siinä tarkoitettujen ilmoitusten tekemiselle asetettavasta määräajasta on lain aineellinen säännös, jota ei tule jättää ehdotetulla tavalla voimaantulosäännöksen tapaan avoimeksi.

Puolustusvaliokunta ehdottaa 1 momenttia täsmennettäväksi siten, että siirtymisestä on ilmoitettava Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle kolmen kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

5. lakiehdotus

Laki puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain 3 ja 5 §:n muuttamisesta

3 §. Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että esityksen 5. lakiehdotuksen 3 §:n 3 momentin maininta puolustusvoimien mahdollisuudesta toimia saman pykälän "1 momentissa mainitulla tavalla" ei ole kyseisen 1 momentin sisällön takia mielekäs. Puolustusvaliokunta ehdottaa poistettavaksi viittauksen 1 momenttiin. Valiokunta ehdottaa lisäksi, että pykälään lisätään vastaava rajaus kuin mikä tehtiin vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 23 §:n 3 momenttiin.

9. lakiehdotus

Laki rikoslain 45 luvun 27 §:n muuttamisesta

27 §:n 2 a kohta. Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lakiehdotuksen osalta valiokunta on ehdottanut täsmennyksiä pykälän sisältöön ja otsikoihin. Esityksen 9. lakiehdotuksen säännösviittauksia on tarkistettava vastaavasti.

Lisäksi ehdotetaan lisättäväksi 27 §:ään uusi 3 momentti. Siinä säädetään rikoslain 45 luvun soveltamisalasta puolustusvoimien virka-aputehtäviin osallistuvien vapaaehtoisten henkilöiden osalta siten kuin siitä erikseen säädetään laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella puolustusvaliokunta ehdottaa,

että 3., 4., 6.—8. ja 10. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana,

että 2. lakiehdotus hylätään,

että 1., 5. ja 9. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (**Valiokunnan muutosehdotukset**) ja

että hyväksytään yksi lausuma (**Valiokunnan lausumaehdotus**).

Valiokunnan muutosehdotukset:**1.****Laki****vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §
(Kuten HE)

2 §

Sotilaallinen koulutus ja sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus

Sotilaallisella koulutuksella tarkoitetaan tässä laissa *puolustusvoimien aseilla, ampumatarvikkeilla tai räjähteillä tapahtuvaa* sotilaallisten taitojen sekä joukon yhteistoiminnan kehittämistä sodassa tai muissa aseellisissa selkkauksissa toimimista varten. (*Poist.*)

Sotilaallisia valmiuksia palvelevalla koulutuksella tarkoitetaan tässä laissa *muuta vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta*. (*Uusi*)

2 luku

Organisaatiota koskevat säännökset

3 §

Viranomaisten johto ja valvonta

Puolustusministeriön toimialaan kuuluu vapaaehtoinen maanpuolustus sekä eri hallinnonalojen vapaaehtoiseen maanpuolustukseen liittyvien toimien yhteensovittaminen.

Puolustusministeriön tehtävänä on vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen ohjaus ja valvonta. (*Uusi*)

(3 ja 4 mom. kuten HE:n 2 ja 3 mom.)

4 ja 5 §
(Kuten HE)

3 luku

Maanpuolustuskoulutusyhdistys

6 §

Maanpuolustuskoulutusyhdistys ja sen tarkoitus

Maanpuolustuskoulutusyhdistys (MPK) on julkisoikeudellinen yhdistys, joka toimii valtakunnallisena vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen yhteistyöjärjestönä.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

7 §

Tehtävät

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänä on:

1) järjestää vapaaehtoiseen maanpuolustukseen kuuluvaa sotilaallista koulutusta ja *sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta* sekä vapaaehtoista maanpuolustusta koskevaa tiedotusta ja valistusta;

2) kehittää naisten mahdollisuuksia osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustukseen ja *järjestää siihen liittyvää sotilaallista koulutusta ja sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta*;

(3 kohta kuten HE)

(2 mom. kuten HE)

8 §

(Kuten HE)

9 §

Toimielimet

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimieliimiä ovat yhdistyksen kokous ja hallitus. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksellä on toiminnanjohtaja. (Poist.)

(2 mom. kuten HE)

Yhdistyksellä on keskustoimisto. Lisäksi sillä voi olla piiritoimistoja sekä koulutus- ja tukiyksiköitä. (Uusi)

10 §

Toimielinten tehtävät

Yhdistyksen kokouksessa:

(1—3 kohta kuten HE)

4) *käsitellään edellisen vuoden toimintakerotomus sekä tilinpäätös ja tilintarkastajien lausunto sekä vahvistetaan seuraavan vuoden toimintasuunnitelma ja talousarvio*;

(5—8 kohta kuten HE)

9) vahvistetaan Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen *säännöt ja työjärjestys*.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

Yhdistyksen kokouksen ja hallituksen tehtävistä *voidaan lisäksi määrätä yhdistyksen säännöissä*.

11 §

Toiminnan rahoitus

(1—3 mom. kuten HE)

Maanpuolustuskoulutusyhdistys voi periä suoritteistaan maksuja. Suoritteiden maksullisuuden ja maksujen suuruuden yleisten perusteiden osalta noudatetaan, mitä valtion maksupestelaisissa (150/1992) säädetään. (Poist.)

12 ja 13 §

(Kuten HE)

14 §

Yhdistyslain säännösten soveltaminen

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksestä on lisäksi soveltuvien osin voimassa, mitä yhdistyslain 6 §:n 2 momentissa, 8, 9, 11—17, 20, 22, 24, 25 §:n 2 momentissa, 26 (poist.) —34 §:ssä ja 35 §:n 1 ja 2 momentissa, 36, 37 sekä 39 §:ssä säädetään. (Poist.)

15 §

(Kuten HE)

16 §

Taloudenpidon valvonta

(1 mom. kuten HE)

Maanpuolustuskoulutusyhdistys laatii valtionavustuksin rahoitettavan toimintansa tuloksellisuuden tukemiseksi toiminta- ja taloussuunnitelman sekä kuvauksen sille myönnettyjen siirtomenojen vaikuttavuudesta ja niillä rahoitetun toiminnan tuloksellisuudesta. *(Poist.)*

Maanpuolustuskoulutusyhdistys on 7 §:n 1 momentissa säädettyjen tehtäviensä osalta *valtiontalouden valvonnasta ja tarkastuksesta yleisesti vastaavien toimielinten valvonnan ja tarkastuksen alainen.*

4 luku

Vapaaehtoinen sotilaallinen koulutus

17 §

Sotilaallisen koulutuksen antaminen

Puolustusvoimat voi antaa sotilaallista koulutusta vapaaehtoisille 18 vuotta täyttäneille henkilöille järjestämällä harjoituksia tai hankkimalla palveluja Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä siten kuin siitä erikseen sovitaan. *Perusyksiköä suurempien joukkokokonaisuuksien sotilaallinen koulutus, joukkojen operaatioihin valmistaminen ja taisteluammuntojen järjestäminen kuuluu kuitenkin yksinomaan puolustusvoimille. Perusyksiköllä tarkoitetaan enintään komppanian vahvuista joukkoa.*

Vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen on tapahduttava puolustusvoimien käytössä olevilla harjoitusalueilla.

(3 mom. *poist.*)

(3 mom. kuten HE:n 4 mom.)

18 §

Puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen järjestämät vapaaehtoiset harjoitukset

Asevelvollisuuslaissa (452/1950) tarkoitettujen kertausharjoitusten ja ylimääräisen palveluk-

sen lisäksi reserviin kuuluvat asevelvolliset ja naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaisesti asepalveluksen suorittaneet naiset voivat osallistua puolustusvoimien järjestämiin vapaaehtoisiiin harjoitukseen. Heihin sovelletaan palveluksessa ollessa muualla laissa annettuja sotilasta koskevia säännöksiä.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

19 §

(Kuten HE)

20 §

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämä sotilaallinen koulutus ja sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus

Maanpuolustuskoulutusyhdistys järjestää puolustusvoimien tilaamaa sotilaallista koulutusta (*poist.*). *Koulutus, jossa käytetään puolustusvoimien aseita, ampumatarvikkeita tai räjähteitä, on järjestettävä puolustusvoimien henkilökunnan johdolla ja noudattamalla voimassa olevia puolustusvoimien ohjesääntöjä, varomääräyksiä ja muita pysyväismääräyksiä.*

Lisäksi Maanpuolustuskoulutusyhdistys voi antaa sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta yli 18-vuotiaille.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys voi jäsenjärjestöjensä kanssa sopia muun koulutuksen järjestämisestä. (Uusi)

21 §

*Kouluttajat ja kouluammuntojen johtajat
Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämässä sotilaallisessa koulutuksessa*

Kouluttajina ja kouluammuntojen johtajina voivat toimia vain puolustusvoimien henkilöstöön kuuluvat tai puolustusvoimien kouluttajiksi hyväksymät henkilöt. Puolustusvoimat voi hyväksyä kouluttajiksi ja kouluammuntojen johtajiksi 20 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tilaisuuksiin henkilöitä, joilla on puolustusvoimien tai Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimin-

nassa hankittu johtaja- tai kouluttajakoulutus sekä käytännössä osoitettu pätevyys ammuntojen järjestämisestä puolustusvoimissa ja jotka katsotaan tehtävään muuten sopiviksi. Samalla heille voidaan myöntää lupa puolustusvoimien taisteluvälineiden käyttöön harjoituksissa (poist.). Tällaisia välineitä ovat sarjatuliaseet, miinat ja singot ja vastaavat kevyet aseet. Sotilaallinen koulutus ja puolustusvoimien aseilla tapahtuvat kouluammunnat on kaikissa tapauksissa toteutettava sotilasviranomaisten johdon ja valvonnan alaisena.

(2 mom. poist.)

22 §

(Kuten HE)

5 luku

Muu vapaaehtoinen maanpuolustustoiminta

23 §

Osallistuminen puolustusvoimien virka-aputehtäviin

Puolustusvoimat voi käyttää tämän lain 6 luvun mukaisen sitoumuksen antaneita henkilöitä puolustusvoimista annetussa laissa (/) tarkoitettuihin pelastustehtäviin sekä annettaessa virka-apua poliisille puolustusvoimien virkaavusta poliisille annetun lain (781/1980) mukaan.

(2 mom. kuten HE)

Sitoumuksen antaneita henkilöitä ei kuitenkaan saa käyttää puolustusvoimien virkaavusta poliisille annetun lain 4 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä.

Virka-aputehtävään osallistuvaan sovelletaan rikoslain 45 luvun 1 §:n 1 momentin ja 2 momentin 1 kohdan sekä 2—8 §:n säännöksiä. Henkilö on mainittujen säännösten alainen siitä, kun virka-aputehtävä alkaa, siihen, kun virka-aputehtävä päättyy. (Uusi)

24—26 §

(Kuten HE)

27 §

Valmiustehtävät

Valtioneuvoston yleisistunto voi päättää, että puolustusvoimat voi määrätä asevelvollisuuslaissa tarkoitettuun ylimääräiseen palvelukseen ja liikekannallepanon aikaiseen palvelukseen myös 19 §:ssä tarkoitettuja henkilöitä, joilla on poikkeusolojen tehtävää varten vapaaehtoisesti hankittu koulutus tai ammatin kautta hankittu erityisosaaminen ja jotka ovat antaneet puolustusvoimille 28 §:ssä tarkoitettua sitoumuksen, vaikka he eivät olisikaan suorittaneet varusmiespalvelusta tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain mukaista asepalvelusta.

(2 mom. kuten HE)

6 luku

Sitoutumista koskevat säännökset

28 §

Sitoutuminen koulutukseen ja tehtäviin

Suomen kansalainen voi antaa puolustusvoimille kirjallisen sitoumuksen siitä, että hän osallistuu puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin ja sen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen sekä 23 ja 27 §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin määräajan, vähintään kaksi ja enintään kuusi vuotta kerrallaan. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutus- ja tuki-tehtäviin sekä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen jäsenjärjestön tehtävään sitoutuva antaa sitoumuksen Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle. Sitoumuksen tekijän on oltava vähintään 18-vuotias. Puolustusvoimien tehtäviin voi sitoutua enintään 60 vuotta täyttänyt henkilö.

(2 mom. kuten HE)

Vapaaehtoisen palvelusvelvollisuus koskee vain Suomen alueella tapahtuvaa toimintaa. Virka-aputehtävään Suomen rajojen ulkopuolelle määräämisen edellytyksenä on asianomaisen suostumus. (Uusi)

29 §

Sitoumuksen hyväksyminen

Puolustusvoimat tai Maanpuolustuskoulutusyhdistys hyväksyy harkintansa mukaan 28 §:n 1 momentissa tarkoitetun sitoumuksen. (Poist.) Sitoumuksen sisällöstä ja sen tekemisestä säädetään tarkemmin puolustusministeriön asetuksella.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

30 §

Sitoumuksen ja sitoumuksen hyväksymispäätöksen peruuttaminen

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Päätökseen, joka koskee sitoumuksen hyväksymispäätöksen peruuttamista, (poist.) saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

31 §

(Kuten HE)

7 luku

Velvollisuudet ja oikeudet

32 ja 33 §

(Kuten HE)

34 §

Taloudelliset etuudet

Puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoitukseen ja puolustusvoimien Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen sekä 23 tai 27 §:ssä tarkoitettuun tehtävään osallistuvalla henkilöllä on oikeus:

(1 kohta kuten HE)

2) kultakin koulutus-, harjoitus- sekä 23 tai 27 §:ssä tarkoitettulta palvelusvuorokaudelta maksettavaan päivärahaan, joka on vähintään varusmiespalveluksessa olevalle maksettavan päivärahan vähimmäismäärän suuruinen. Lisäk-

si 23 §:ssä tarkoitettuun virka-aputehtävään osallistuvalla on oikeus kultakin palvelusvuorokaudelta maksettavaan korvaukseen, joka on reservin kertausharjoitukseen asevelvollisuuslain nojalla kutsutulle maksettavan reserviläisalkan suuruinen;

(3 kohta kuten HE)

(2 ja 3 mom. kuten HE)

35 §

Sosiaaliset etuudet

Puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoitukseen ja valvomiin ammuntoihin ja sen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen sekä tämän lain 23 tai 27 §:ssä tarkoitettuun tehtävään osallistuvalla henkilöillä on oikeus:

(1 kohta kuten HE)

2) korvaukseen tapaturmasta ja palvelus-sairaudesta sotilastapaturmalain (1211/1990) mukaan;

3) ryhmähenkivakuutusta vastaavaan taloudelliseen tukeen siten kuin asevelvollisen kuoltua suoritettavasta taloudellisesta tuesta annetussa laissa (1309/1994) säädetään. (Uusi)

(2 mom. kuten HE)

36—38 §

(Kuten HE)

39 § (Poist.)

8 luku

Rekisteröiminen

39 (40) §

Rekisteröiminen asevelvollisrekisteriin

Tiedot henkilöistä, jotka 28 §:n 2 momentissa tarkoitettu tavoin ilmoittautuvat puolustusvoimille ja antavat 28 §:n 1 momentissa tarkoitetun sitoumuksen osallistumisesta puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoitukseen ja puolustusvoimien Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaa-

maan koulutukseen sekä 23 ja 27 §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin, merkitään asevelvollisuuslain 9 a luvussa tarkoitettuun asevelvollisrekisteriin. Jollei tässä laissa toisin säädetä, rekisteröintiin sovelletaan asevelvollisuuslain 9 a luvun säännöksiä.

Sitoumusta koskevat tiedot poistetaan rekisteristä viimeistään vuoden kuluttua siitä, kun henkilö ei enää kuulu reserviin eikä *nostoväkeen*. Tiedot 19 §:ssä tarkoitettun henkilön sitoumuksesta poistetaan viimeistään vuoden kuluttua sitoumusajan päättymisestä.

40 (41) §

Rekisteröiminen Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen rekisteriin

Maanpuolustuskoulutusyhdistys pitää yhdistyksen tehtävään sitoumuksen antaneista sekä koulutukseen osallistuneista henkilörekisteriä. Rekisteriin saadaan 7, 27 tai 28 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamista varten tallettaa henkilön perustietoina täydellinen nimi, henkilötunnus, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, ammatti, koulutus, *osallistuminen Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämään koulutukseen ja muuhun toimintaan*, perheoikeudellinen asema, alaikäisten huoltoa koskevat tiedot, kotikunta, osoite ja puhelinnumero tai muu yhteystieto, so-tilasarvo, aselaji, koulutushaara, voimassa ole-

via lupia ja oikeuksia koskevat tiedot, ajokortti, erityisosaaminen, *toiminnan kannalta merkitykselliset* harrastustiedot, käytettävyystiedot, jäsenyys maanpuolustusjärjestössä ja huomionsoitukset.

(2—4 mom. kuten HE)

41 (42) §
(Kuten HE)

9 luku

Erinäiset säännökset

42 (43) ja 43 (44) §
(Kuten HE)

44 (45) §

Siirtymäsäännös

Tämän lain voimaan tullessa Maanpuolustuskoulutus ry:n jäseninä olevat yhdistykset voivat ilman eri hakemusta siirtyä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen jäseniksi. Siirtymisestä on ilmoitettava Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle kolmen kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

5.

Laki

puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain 3 ja 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puolustusvoimien virka-avusta poliisille 5 päivänä joulukuuta 1980 annetun lain (781/1980) 5 §:n 2 momentti ja
lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 346/1998, uusi 3 momentti, seuraavasti:

3 §

Puolustusvoimat voi käyttää *muissa kuin tämän lain 4 §:ssä tarkoitetuissa* virka-aputehtä-

vissä (*poist.*) vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa (/) tarkoitettuja henkilöitä.

5 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

9.

Laki

rikoslain 45 luvun 27 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 45 luvun 27 §:n 1 momentin 2 kohta, sellaisena kuin se on laissa 559/2000, ja
lisätään momenttiin, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 559/2000, uusi 2 a kohta *sekä* 3 momentti seuraavasti:

45 luku
Sotilasrikoksista

Soveltamisala

27 §

Sotilaat

Sotilaalla tarkoitetaan tässä luvussa:

(2 kohta kuten HE)

2 a) vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (/) (*poist.*) 18 §:ssä tarkoitettua puo-

lustusvoimien vapaaehtoisissa harjoituksissa palvelevaa ja lain 21 §:ssä tarkoitettua kouluttajaa ja kouluammuntojen johtajaa; sekä

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan lisäksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 23 §:ssä tarkoitettuihin puolustusvoimien virka-aputehtäviin osallistuviin vapaaehtoisin siten kuin siitä erikseen säädetään kyseisessä laissa. (Uusi)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että puolustusministeriö antaa vuoden 2009 aikana sel-

vityksen puolustusvaliokunnalle vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan lain täytäntöönpanosta ja sen toimivuudesta.

PuVM 3/2006 vp — HE 172/2006 vp

Helsingissä 1 päivänä helmikuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kauko Juhantalo /kesk	Reijo Laitinen /sd
vpj.	Jaakko Laakso /vas	Kalevi Lamminen /kok
	Reijo Kallio /sd	Eero Lankia /kesk
	Saara Karhu /sd	Olli Nepponen /kok
	Antero Kekkonen /sd	Lauri Oinonen /kesk
	Risto Kuisma /sd	Antti Rantakangas /kesk
	Seppo Lahtela /kok	vjäs. Eero Akaan-Penttilä /kok
	Jere Lahti /kok	Janina Andersson /vihr.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Hallituksen lakiesityksessä ehdotetaan Maanpuolustuskoulutus ry:n muuttamista julkisoikeudelliseksi yhdistykseksi. Maanpuolustuskoulutus ry:n nimi muuttuisi Maanpuolustuskoulutusyhdistykseksi. Maanpuolustusjärjestöjen yhteistoiminta puolustushallinnon kanssa tapahtuisi tulevaisuudessa tämän yhdistyksen kautta. Laki säätelisi yhdistyksen hallintotehtäviä, jäseniä, toimielimiä, rahoitusta ja toiminnan järjestämistä.

Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle ehdotetut tehtävät merkitsisivät sotilaskoulutuksen osittaista siirtämistä puolustusvoimien ulkopuolelle. Maanpuolustuskoulutusyhdistys voisi mm. järjestää sotilaallista koulutusta puolustusvoimien tilauksesta. Sotilaallisen koulutuksen antaminen on kuitenkin julkinen hallintotehtävä, jota ei ole tarpeen siirtää kenellekään ulkopuoliselle tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi, mitä perustuslain 124 §:n säännöksessä edellytetään.

Vasemmistoliitto katsoo, että sotilaallista koulutusta voidaan antaa vain puolustusvoimiin ja rajavartiolaitokseen kuuluville; puolustusvoimissa puolustusvoimien järjestämänä, puolustusvoimien aseilla, puolustusvoimien henkilökunnan johdolla ja valvonnassa varusmiehille ja kertausharjoituksiin osallistuville. Sotilaallista koulutusta ei pidä ulkoistaa puolustusvoimien ulkopuolelle. Ei myöskään ole syytä siirtää järjestelmään, jossa puolustusvoimat tilaa sotilaallista koulutusta puolustusvoimain ulkopuolisilta järjestöiltä.

Vaikka muuta vapaaehtoiseksi maanpuolustustoiminnaksi määriteltyä tehtäväaluetta on rajattu (23 §:n 3 momentti) valiokunnan mietinnössä hallituksen esitystä suppeammaksi, ehdotus sisältää edelleen varsin avoimeksi jääviä tehtäväkuvauksia (23 §:n 1—2 momentin osallistuminen puolustusvoimien virka-aputehtäviin; 24 §:n muu avustustoiminta; 25 §:n järjestöjen muu toiminta ja 26 §:n varautumistoiminta sekä

27 §:n valmiustehtävät), joissa on sekaisin aatteellisille yhdistyksille asettuvia tehtäviä ja osittain puolustusvoimien tehtävien siirtoja viranomaistoiminnan ulkopuolelle, vapaaehtoisen maanpuolustuksen hoidettavaksi.

Kaiken kaikkiaan puolustusvoimien ja vapaaehtoisen maanpuolustustoiminnan tehtäviä ollaan laajentamassa yhä enemmän perustuslain asettaman maanpuolustusvelvoitteen ulkopuolelle. Virka-apua halutaan antaa eri viranomaisille, harjoitella kriisinhallintaa ja toimia myös maan rajojen ulkopuolella.

Määrättäessä sotilaita maanpuolustuksen ulkopuolisiin tehtäviin olisi erityisen tärkeää pitää selvänä raja sotilaallisten tehtävien ja siviilitehtävien välillä. Siviilitehtävien on aina oltava siviiliviranomaisten johtamia, ja niissä avustavien sotilaiden johtamien sotilasyksiköiden on oltava tämän johdon alaisia. Tällaisten avustamistehtävien tarve tulisi olla välttämätön tai pakottava.

Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle ehdotetut tehtävät sisältävät lisäksi merkittävää julkisen vallan käyttämistä mahdollisissa yhteiskunnan häiriötilanteissa. Myös tämä on perustuslain 124 §:n säännöksen kannalta ongelmallista. Vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan osallistuvien käyttäminen virka-aputehtävissä poliisin tukena esimerkiksi mielenosoituksissa tai laikoissa pitäisi lailla kieltää. Nyt näin ei ole tehty. Tämä voi tulevaisuudessa synnyttää vakavia ongelmia.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella esitän,

että laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta hylätään ja

että lain puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain 3 ja 5 §:n muuttamisesta 3 pykälää täydennettäisiin seuraavasti:

3 §

— — — — —
Puolustusvoimat voi käyttää muissa kuin tämän lain 4 §:ssä tarkoitetuissa virka-aputehtävissä vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta anne-

tussa laissa (/) tarkoitettuja henkilöitä. *Sitoumuksen antaneita vapaaehtoisia ei kuitenkaan voi käyttää virka-aputehtävissä mielenosoituksissa ja lakoissa.*

Helsingissä 1 päivänä helmikuuta 2007

Jaakko Laakso /vas

VASTALAUSE 2

Perustelut

Vihreä eduskuntaryhmä pitää erityisen huolestuttavana puolustusvoimien tehtäväkentän jatkuvaa laajentumispyrkimystä ei-sotilaallisiin, siviilipuolelle kuuluviin tehtäviin. Puolustusvoimien siviiliviranomaisille tarjoamien virka-aputehtävien lisääminen voi huonossa tapauksessa johtaa myös siihen, että siviiliviranomaiset jäävät vaille tarvittavia lisäresursseja.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään yksi lausuma.

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että puolustusvoimien ja siviiliviranomaisten — kuten poliisin, pelastus- ja palolaitoksen — työnjaon on oltava selkeä ja ensisijaisesti on huolehdittava siitä, että siviiliviranomaisilla on riittävät resurssit toimintojensa hoitamiseen. Sisäisen turvallisuuden ja turvallisuuskoulutuksen on pysyttävä siviiliorganisaatioiden hoidossa, eikä niitä tule lainsäädännöllä siirtää puolustuslaitokselle ja maanpuolustuskoulutusorganisaatioille.

Helsingissä 1 päivänä helmikuuta 2007

Janina Andersson /vihr